

Una guerra que Rússia no pot guanyar

ANNE NIVAT

Segons comenten tots els oficials de l'exèrcit rus, el que passa a Txetxènia no és una guerra: és una fase més dins d'una operació antiterrorista que ha assolit un grau tan elevat de "normalització" que el control de la situació ha passat d'estar en mans de l'Oficina de Seguretat Federal, que s'ocupa de les operacions bèl·liques, al Ministeri de l'Interior. Després de tot, segons diuen els russos, els txetxens han rebutjat els separatistes islàmics en votar aclaparadorament a favor de continuar sent part de Rússia: van votar-ho al març, i, el proper mes d'octubre, tornaran a les urnes per elegir un president txetxè. Els txetxens hi estan d'acord, però a la seua manera. "El que passa en aquest país no és una guerra —diuen— sinó una cosa pitjor, amb moltes baixes civils". M'ho conten a l'autobús, o als mercats, o arreu on vaig d'aquesta petita i rebregada república. Ells saben que el canvi de direcció cap al Ministeri de l'Interior és només una façana —de fet, els soldats i els punts de control romanen intactes—, i saben, a més, que les properes eleccions no seran justes. Més enllà de Txetxènia, però, a la resta de Rússia, ningú no coneix la situació real: el Kremlin restringeix la cobertura informativa de Txetxènia fins al punt que els forasters tenen ben poc coneixement del que hi passa. (Per entrar-hi, vaig haver de disfressar-me de dona txetxena, amb un mocador al cap i una faldilla llarga, i preguntant perquè no m'interrogaren gaire als punts de control.)

Els russos només es recorden de Txetxènia quan els rebels ataquen fora de la república, com fa dos divendres, quan un camió bomba va explotar a Mozdok, no gaire lluny de la frontera de Txetxènia, i va matar 41 persones. Grozni, la capital txetxena, ha estat una ruïna d'ençà que els russos la van envair per primera vegada, al 1994. Només s'hi han reparat els edificis que allotgen oficines governamentals. Els bombardeigs suïcides hi són freqüents. Cada nit hi ha tiroteigs, i les incursions dels rebels s'hi produeixen dia a dia. A tot arreu hi ha soldats, i membres d'una milícia que pertany al cap del govern local, Akhmad Kadyrov, designat per Moscou, i que,

"El que passa és que en aquest país no és una guerra —diuen—, sinó una cosa pitjor, amb moltes baixes civils'. M'ho conten a l'autobús, o als mercats, o arreu on vaig d'aquesta petita i rebregada república.

Ells saben que el canvi de direcció cap al Ministeri de l'Interior és només una façana —de fet, els soldats i els punts de control romanen intactes—, i saben, a més, que les properes eleccions no seran justes"

malgrat que no és gaire popular, té esperances de guanyar les eleccions presidencials.

No hi ha sempre electricitat ni aigua potable; a les escoles, no hi ha classes perquè hi manquen professors. Els pocs treballs disponibles impliquen treballar per als russos, i la major part de txetxens no volen fer-ho, per por a ser considerats col·laboracionistes. Són en un atzucac: ni els russos ni els rebels poden negociar, i cap dels dos bàndols no pot guanyar.

Els rebels diuen que la lluita no acabarà prompte. "Estem preparats", em va dir l'ajudant d'un comandant de la resistència que vaig conèixer en un poble a prop d'Ingushetia, que fan servir com a base de rereguarda. "Ara que ens hem dividit en unitats de cinc membres, som molt flexibles. No ens calen més de tres dies per retrobar-nos amb els comandaments. Fins ara, els russos han reeixit en això de fer veure que tot els anava molt bé, però farem els possibles per desmuntar-los aquesta façana."

Entre els soldats russos, la moral és molt baixa. Segons les fonts governamentals, moren uns cent russos al mes. "Som aquí només perquè ens ho paguen bé", murmura el soldat Andrei Kosnikov, de vint-i-tres anys, mentre m'examina el cotxe en un control a la vora de Grozni. A prop de l'entrada d'aquesta base, algú ha pintat un grafit on llegim: "Estem cansats de matar txetxens per a res. El nostre sou està tacat de sang!"

Els soldats, a més, ara es veuen forçats a lluitar contra un nou tipus de guerra: la dels atacs suïcides i altres tipus d'atacs que cometen les dones joves txetxenes. Entre els separatistes que van agafar set-cents ostatges al teatre de Moscou l'octubre de l'any passat, hi havia dinou dones. "La meua germana hi buscava la seua pròpia *jihad*", ens conta una xiqueta de dinou anys, abillada amb el mocador al cap. M'ho diu al llarg d'una conversa que mantenim a la cuina d'uns familiars llunyans, al camp. La seua família ha estat nòmada d'ençà que els russos van botar foc a la casa que tenien en un poble al sud-est de Grozni, com a revenja pels actes que va cometre la germana. "Ella volia venjar-se escapant al paradís

El tribunal d'última instància

—em diu—, i jo estic disposada a fer el mateix, si tot continua igual.” La seua amiga Tamara, de vint-i-un anys, afegeix: “Les dones hem començat a actuar perquè ningú més no ho fa, i perquè ningú no es preocupa de Txetxènia.”

Els actes terroristes són un símptoma de desesperació i, mentre la situació continue paralitzada, els atacs suïcides de les dones joves txetxenes, i molts d'altres, es continuaran produint. Lyoma Sharmurzayev, director de Lamaz, una organització no governamental amb base a Ingushetia, em va dir que, segons creia, l'única solució al conflicte seria muntar una mena de fòrum cívica, una organització no estatal que fes de mitjancera en el conflicte, i on estaria representada una gran part de la societat civil. Fins ara, però, li ha estat impossible convèncer les autoritats russes o els rebels perquè tinguin en compte aquesta proposta.

Els txetxens amb què ha parlat volen que acabe la guerra, però la major part d'ells es decanten per fer costat als separatistes. Malgrat que, en començar la guerra, a principi dels noranta, hi havia gent que donava suport als russos, han anat retirant aquest suport a mesura que ha avançat la guerra.

Sembla que totes les famílies han patit víctimes. Els txetxens, ara per ara, veuen els russos com uns invasors incapaços de seguir les normes aplicables als conflictes bèl·lics: no intenten evitar les víctimes civils.

Hi ha alguna esperança de pau a Txetxènia, a la curta? En aquest viatge, no n'he vist cap, i els txetxens dubten molt que siga veritat el que diuen els russos, és a dir, que les eleccions presidencials acabaran amb el conflicte.

Els esdeveniments de l'11 de setembre de 2001, i també els de la recent guerra de l'Iraq, exigeixen que el Govern dels EUA intensifique els esforços per combatre el terrorisme. Per això és tan important que mostrem al món que estem disposats a fer complir les lleis que protegeixen els drets humans, d'una manera imparcial.

Per sort, els EUA encara tenen les eines necessàries per predicar amb l'exemple. La llei de reivindicació d'injustícies comeses contra els estrangers, que va aprovar el primer congrés el 1789, permet als estrangers —és a dir, als no ciutadans dels Estats Units— litigar en un tribunal federal per una “violació de dret internacional o d'un tractat dels Estats Units”. Més de dos-cents anys després, el 1992, va aparèixer la llei de protecció de víctimes de la tortura, que estableix el dret que tenen les víctimes —americanes o estrangeres, de la violència per part de l'estat i de les execucions sumàries de qualsevol país— de demandar-ho als tribunals dels EUA.

Malgrat aquests antecedents, però, el Departament de Justícia ha decidit impugnar l'aplicació d'aquestes lleis pels tribunals federals, quan el cas fa referència als drets humans. Per a l'administració, el fet de protegir els drets humans per mitjà d'un judici pot desbaratar les nostres relacions amb alguns aliats.

En un cas recent sobre l'esclavatge a Burma, el Departament de Justícia va al·legar que aquest tipus de judicis podien complicar la política exterior, perquè algunes nacions que ara per ara ajuden a combatre el terrorisme se'n podien sentir ofeses.

El 1992, el Departament de Justícia va fer un plantejament semblant. El Congrés ho va estudiar, i va rebutjar-lo, amb el vot, fins i tot, del president, George H. W. Bush. Tots dos estaments, la Presidència i el Congrés, van reconèixer que aquest tipus de judicis no tindrien èxit contra governs en actiu i contra líders amb immunitat. Només reeixirien en casos d'exmandataris i d'empreses que violen drets humans fonamentals reconeguts d'ençà del judici de Nuremberg.

“La credibilitat que tenim en la guerra contra el terrorisme només es fa palesa quan el nostre govern fa complir les lleis que protegeixen les víctimes innocents. Llavors és quan enviem el missatge adequat al món: que els Estats Units es prenen els drets humans seriosament”

Cal tenir en compte, però, que les dues lleis que hem citat cobreixen només les violacions extremes del dret internacional. Els jutges interpreten que la llei de reivindicació d'injustícies comeses contra els estrangers és aplicable només en els casos de genocidi, crims de guerra, pirateria, esclavatge, tortura, detenció il·legal i execució sumària. La llei de protecció a les víctimes de la tortura es limita a la tortura i a l'execució sumària. No hi ha lloc, per tant, per al relativisme moral.

La credibilitat americana en la guerra contra el terrorisme depèn de la mà ferma contra tot tipus d'actes terroristes, tant si els cometen els amics com els enemics. La credibilitat que tenim en la guerra contra el terrorisme només es fa palesa quan el nostre govern fa complir les lleis que protegeixen les víctimes innocents. Llavors és quan enviem el missatge adequat al món: que els Estats Units es prenen els drets humans seriosament.

Arlen Specter, republicà de Pennsilvània, és membre del Comitè Judicial del Senat
© The New York Times—EL TEMPS
Traducció: Maite Insa

Anne Nivat és autora de 'Chienne de Guerre: A Woman Reporter Behind the Lines of the War in Chechnya'
© The New York Times—EL TEMPS
Traducció: Maite Insa